

## **Barth a filosofie**

### **Eberhard Busch**

◆ bytový seminář, česky | německy, vznik: 6. 2. 1989

◆ private seminar, Czech | German, origin: 6. 2. 1989

## Barth a filosofie [1989]

[strojový, neredigovaný přepis – model Gemini 3 (flash/pro) – únor 2026]

--- (Kaz a\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: Ich sage noch einmal, ich weiß nicht, ob ich eine Antwort auf speziell zunächst auf die Frage geben kann, was mit dem Begriff *Ereignis* gemeint ist.

Jiný hlas: Nevím, jestli budu schopn dát odpověď na tu první otázku, co se míní tou událostí.

Jiný hlas: Es sollte hier in meiner Rede im Gebrauch dieses Wortes nur damit bezeichnet werden, dass ich von einer Beziehung reden will, bei der dieses sich selbst in Beziehung zu uns setzt. Das ist im Sinne *Kierkegaards. Beziehung, die sich zu uns in Beziehung setzt*. Ja, in diesem Sinne: *Beziehung, die sich in Beziehung setzt*.

Hejdánek: Tady skutečně je to tak proti tomu, co jsme mluvili o *Kierkegaardovi*, jestli si na to pamatujete někteří, tak tady je tedy Bůh pojat jako vztah, který se sám ještě dále vztahuje k člověku.

Jiný hlas: Jetzt muss ich doch auf die Frage antworten, die Sie gestellt haben: In welchem Sinn hat es überhaupt von einem *Ereignis* oder einer *Beziehung* zu reden, die überhaupt nicht wahrzunehmen ist?

Jiný hlas: Ted' chci mluvit k té otázce, jak dalece je vůbec možno mluvit o události v tom *barthovském* smyslu.

Jiný hlas: Ich denke, wenn ich Sie recht verstehe, die Frage, dann setzen Sie mir nun die Pistole auf die Brust.

Jiný hlas: Jestli jsem vám dobře rozuměl, tak ted' mi dáváte pistoli na prsa.

Jiný hlas: Und ich denke, dass ich als Theologe nur sagen kann, es ist nicht ein nicht wahrzunehmendes, nicht zu bezeichnendes *Ereignis*, sondern dieses *Ereignis* den Namen *Jesus Christus* trägt.

Jiný hlas: Rozhodně to není událost, kterou je možno konstatovat, ale je to událost, kterou je *Ježíš Kristus*.

Jiný hlas: Das letzte, das war nur *Ereignis*? Nein, *Ereignis* auch. Ja.

Jiný hlas: Je to událost, kterou je *Ježíš Kristus*.

Jiný hlas: Wenn ich *Theologie* im Anschluss an *Karl Barth* jako *Nachdenken* bezeichnet habe, dann ist *Theologie* ein Versuch, diesen letztlich im Grunde nichts anderes als diesen Namen zu umschreiben.

Jiný hlas: Jako theolog bych nemohl udělat nic jiného než to nějak ještě zase jinak opsat.

Jiný hlas: Ja, und... also mehr eine *Chiffre*. Eine *Chiffre* ist es. Es ist nicht, man darf es nicht zu ernst nehmen, diese *Chiffre* als *Ereignis*. Also der Begriff *Ereignis*.

Hejdánek: Ted' nevím, co míníte šifrou.

Jiný hlas: Wie es *Jaspers* gemeint hat. Bitte? Wie es *Jaspers* gemeint hat. Also man kann nicht gegenständlich so über Dinge, so wie man über Dinge spricht, so kann man nicht über die *Transzendenz* sprechen.

Hejdánek: Rozumíme.

Jiný hlas: Ja, aber dann, wenn es eine *Chiffre* ist, also ist es eigentlich ein nicht-theologischer Begriff, *Ereignis*. Also man darf es nicht zu präzis nehmen, aber es ist wieder ein [nesrozumitelné] *Kontraband* in der Tasche der Theologen.

Hejdánek: *Ereignis* je funkcí, a jenom filosofové o tom napsali tlusté knihy. Ale theologové to používají pouze povrchně jako šifru.

Jiný hlas: Weiß ich nicht. Es gibt auch theologische Ausführungen darüber. Ich sage, ich habe in einem bestimmten Sinn hier verstanden den Begriff des *Ereignisses*, nämlich als Zusicherung, dass es in der Rede von Gott um eine Beziehung geht, die sich zu uns selbst in Beziehung setzt. Das soll mit dem Begriff des *Ereignisses* bezeichnet werden.

Hejdánek: Tak prostě vrací se k tomu, že ti filosofové, jako *Jaspers*, propracovávají, napsali tlusté knihy o šifře místo toho *Ereignis*, o události že píšou tlusté knihy, ale theologové že toho používají pouze povrchně jako šifry. Odpověď je: taky theologové o tom psali. Já to tady užívám jenom tak, jak jsem řekl, to jest, že jde o vztah, který se k nám vztahuje.

Jiný hlas: Noch eine Frage zu dem Begriff oder zu dem Verständnis der *Gegenständlichkeit*. Also meiner

Meinung nach muss man auch sehr achtgeben, sehr viel achtgeben auf die Sprache. Also mit *Heidegger* zu sprechen, der Sprache nachzusprechen und nicht gegen die Sprache. Also wenn man über Gott sprechen will als über ein *Ereignis*, dann ist es sehr problematisch mit demselben Atem über die *Gegenständlichkeit*... ve slově *Gegenstand* to *stehen* stojí. Also wenn etwas steht, ist es kein *Ereignis*. Wenn etwas ereignet ist, ist es nicht möglich zu sagen, dass es steht. Auch wenn es gegenüber uns steht. Ich müsste fast etwas *salopp* antworten.

Hejdánek: *Salopp*. To bude teď tvrdý.

Jiný hlas: Entschuldigen Sie, aber ist *Widerstand* ein Stehen oder ein *Ereignis*? Für *Barth* verbindet sich sehr stark bei dem *Gegenstand* das Widerständige. Ich möchte vielleicht etwas länger antworten, und das können wir bis teď přeložit.

Hejdánek: Budu trochu drzej nebo by se to dalo říct taky tvrdej. Co to je *Widerstand*, což jest rezistence, odpor. Je to stav, anebo událost? Je to, že něco stojí, anebo... *Hier stehe ich, ich kann nicht anders*. Předtím jsme namítali proti *Gegenstand*, s tím předmětem, že to stojí, že to není událost. Tady se namítá, jak je možno mluvit o události a týmž slovem nebo týmž dechem říkat, že to je předmětné, tedy předstojící, *Gegenständlichkeit*, předstojící. Protože tam je v tom obsaženo to slovo stát.

Jiný hlas: A odpovídá, že je to jako například ten odpor, že jestli je to podobně a tím zpochybňuje tu práci s jazykem.

A bude to delší, proto jsem to přerušil.

Jiný hlas: *Grundsätzlich gebe ich Ihnen Recht, die Sprache von Barth macht einem sehr Mühe, er scheint große Nachlässigkeiten im Gebrauch der Sprache zu machen*.

Jiný hlas: V zásadě vám dávám za pravdu, *Barth* opravdu nevěnoval svému jazyku příliš pozornosti a dá to značnou práci rozumět, co míní, protože ten jazyk to nenapovídá.

Jiný hlas: *Ich frage mich, ob die Nachlässigkeit bei dem Gebrauch des Wortes Gegenstand vorliegt*.

Jiný hlas: Ale není mi jasné, jestli právě v tomto případě je ta nějaká nevýhodnost nebo nepatříčnost toho slova *Gegenstand* opravdu zaexistuje, zda tam nějaká je.

Jiný hlas: *Barth, wenn ich recht verstehe, braucht den Begriff Gegenstand geradezu als Gegenbegriff zu dem Begriff Objekt in seinem gewöhnlichen Gebrauch*.

Jiný hlas: *Barth* užívá to slovo *Gegenstand* jako jiný výraz pro to, čemu se běžně říká objekt.

Jiný hlas: *Objekt ist gemeint hier als ein Ding, das durch das menschliche zum Ding gemacht wird, und das es sich aneignet, zum Zweck seiner Beherrschung oder das es im Akt der Beherrschung auch einfach wegwerfen kann*.

Jiný hlas: Objekt znamená to, co jako takový uchopím, co činím tím objektem, čemu tedy vtisknu určitou povahu, tak abych to mohl používat.

Jiný hlas: *Also, man könnte lang zeigen, wie Barth sieht ein Verhältnis der Bemächtigung des Menschen, der Beherrschung der Welt, der Aggression auch gegenüber der Welt zurückführt auf ein Denken im 18. Jahrhundert oder wo immer es beginnt. Er will sich abgrenzen gegen ein solches Denken, wo das Ich Dinge gegenüber zu einem Ding macht und es beherrscht*.

Jiný hlas: Mám za to, že *Barth* právě zdůrazňuje ten *Gegenstand* proto, že se chce ohradit a vymezit vůči té tendenci moderní filosofie, zejména toho 17., 18. století, kde tak zvláště silně se ukazuje ta tendence člověka se zmocňovat, znásilňovat všechno, spravovat, upravovat, vtisknout a tak dále. Že proti tomu tedy naopak chce – to souvisí s tím, jak jsme si řekli, že to objekt je z *ob-jicere*, že to je objácí a je to házet, že? Takže tam je ta násilnická povaha jasná. Takže to zdůrazňování toho *Gegenstand*, to *stehen*, je to, co tam stojí ono, ne co my tam vrhnem.

Jiný hlas: *Und ich würde meinen, es würde sich zeigen lassen, dass der Begriff Gegenstand meint den Widerstand gegen dieses Beherrschen-Wollen, gegen dieses verfügende Verdinglichende und dann verfügende Denken und Handeln*.

Jiný hlas: A tedy je možno v tom užívání toho slova *Gegenstand* vidět jakýsi odpor, rezistenci proti té tendenci to všechno objektivizovat v tom smyslu, že z toho uděláme jakousi projekci.

Jiný hlas: *Aber ich meine, es so zu verstehen, jedenfalls die Intention oder auch sogar die Sache: Das Gegenständliche ist nicht eine autoritäre Gegensatzung, sondern das Gegenständliche ist, indem sie einem relationslosen, beziehungslosen Denken, aus dem dieses Objektdenken kommt, gerade ein Sein in Beziehung entgegengesetzt. Also der Begriff Gegenstand ist in der Tat dann nicht loslösbar, also ist nicht ein autoritäres Gegenstehen gegen das Objektivieren, sondern es wird gegengestanden, indem die Beziehung genutzt wird. Bin ich klar oder nicht? Soll ich noch einmal wiederholen?*

Hejdánek: Ja, es ist mir nicht ganz klar. Ihre Intention ist mir klar. Aber was mir nicht ganz klar ist, ob die... ja, wir kennen, nebo my starší známe všichni ty Marxovy teze o Feuerbachovi, a v první tezi je, že ta chyba dosavadního materialismu spočívá v tom, že se ten předmět, Gegenstand, chápal jenom jako objekt. Also das ist gerade etwas, was nicht in Einklang gebracht werden kann mit dieser Interpretation. Dort gerade die Intention von Marx ist, das Objekt etwas für sich selber, das heißt etwas gegebenes, etwas fertiges, und deswegen etwas totes ist, und wir sollen es subjektiv verstehen, sagt er. Subjektiv, das heißt in der Praxis und so weiter. Also gerade umgekehrt ist hier Objekt als etwas totes und Gegenstand etwas, was mit der Praxis von dem Subjekt verbunden ist. Ja? Also ist gerade umgekehrt. Ist es so, že proti které filosofické strömung, proti kterému filosofickému proudu vlastně Barth v tomto ohraničení slovem Gegenständlich a Gegenstand vlastně míří? Protože ten Marx, to je v té klasické linii německého idealismu až po Hegela, ja? A Hegel byl ten myslitel, který řekl, že nemáme chápat to pravdivé jako substanci, nýbrž jako subjekt. Zase je to – ne substanci. Substanz je vlastně Unterstand, po německu řečeno. Něco podobného jako Gegenstand, ja? Ne proti nám entgegen, nýbrž pod námi, pod něčím. Entschuldige, übersetzen Sie.

Jiný hlas: Ta intence, s jakou to vysvětloval, je mi jasná. Co mi není jasné, jestli je to pravda. Totiž uvedl jsem příklad Marxe, který v první tezi o Feuerbachovi říká, že veškerá dosavadní vada materialismu spočívá v tom, že se věc, předmět, Gegenstand, chápe jen ve formě objektu a že se musí chápat Gegenstand subjektiv, subjektivně, což znamená v souvislosti s praxí. To znamená, že vlastně tenhle text Marxův tam celou věc staví obráceně, než se teď vysvětlovalo přes Bartha. Totiž že objekt naopak je něco zcela mrtvého, nikoliv co my si tam vytváříme. To je mrtvý, nehybný, daný a naopak Marx říká, že to všechno musíme chápat jako souvislé s tou praxí a tomu říká Gegenstand. Čili právě on chápe slovo Gegenstand jako to, co souvisí s praxí, a nikoliv co je jako předpoklad dřív než my a tak dále, cosi daného. Takže bych rád věděl, proti kterému proudu německé filosofie se vlastně nebo jaké jiné filosofie se Marx obrací, když se má takhle interpretovat, protože ten Marx vychází z té linie klasické idealistické filosofie, která navazuje přímo na Hegela a tak dál, a je to Hegel, kterej zdůrazňuje, že to právě musíme chápat nikoliv jako substanci, nýbrž jako subjekt. A právě substance, že, to je jako ta ob-stance, ten objekt v tom Gegenstand. Je to to, co stojí pod, ta substance.

Hejdánek: *Hypokeimenon* je, co leží pod, že, *das Substrat, unterliegt, das Substrat*, vlastně vůbec v tom původním smyslu.

Jiný hlas: [německy]

Hejdánek: Prý sice úplně nerozuměl a neví, jestli nemluví úplně vedle, je to příliš široká záležitost, podám k tomu jenom nějakou poznámku, pokud jsem tomu rozuměl. Pokud tomu dobře rozumím, tak je to vlastně námitka proti základnímu východisku teologie Karla Bartha. Nevím, jestli Barth měl na mysli určitou filosofii, když si vede tímto směrem, spíš by se dalo říct, že v tom jsou obsaženy jakési námitky proti určitému pojetí teologie. Ovšem on je orientován kriticky vůči určitým pokusům založit teologii jako řeč o Bohu.

V této souvislosti stojí úvaha, kterou jsme předtím podstoupili: on chce mluvit o Bohu jako o subjektu, který tvoří a zakládá nás jako subjekty.

Jiný hlas: Takže jako supersubjekt?

Hejdánek: Já nevím, co to je supersubjekt. *Ja, das lassen wir weg. Wir haben hier überhaupt nicht über Supersubjekt, aber über Superereignis, ja, Super...* já nevím, jak se to řekne česky, tak *Superereignis*. Existují jisté relace mezi událostmi, to jsou velké události, které v sobě ty menší události integrují. Ale ne

o supersubjektu, to je vlastně něco odlehlého.

Jiný hlas: [německy]

Hejdánek: Protože se chystá k odchodu, tak by ještě jednu otázku chtěl položit. Vy jste mi na začátku řekl, že v jednom bodě s Barthem souhlasíte a v druhém s ním nesouhlasíte, že říkáte, že křesťanskou filosofii vlastně není možné zdůvodnit. Rozuměl jsem vám dobře?

Já jsem nemluvil o křesťanské filosofii, já to slovo nemám rád, ale o filosofické teologii. To si myslím, že je nemožné, že je to ilegitimní, filosoficky ilegitimní, filosofická teologie.

Jiný hlas: A co se tím myslí, filosofická teologie? To by bylo nějaké smíšení?

Hejdánek: Ne, jako disciplína filosofie. Tak jako existuje etika a filosofická logika a filosofická politika a první filosofie, tak by existovala teologie jako filosofická disciplína. A já myslím, že to je nepřijatelné, že je to filosoficky ilegitimní.

Jiný hlas: Takže byste řekl, že filosofie musí myslet *etsi Deus non daretur*?

Hejdánek: Ne. *Etsi Deus...* Pro filosofii je Bůh jenom obecný náboženský pojem. O Bohu lze ve filosofii mluvit jen v rámci jiné disciplíny, v rámci filosofie náboženství, ale ne v disciplíně o Bohu. Pro filosofii není Bůh jako téma. To je jenom skrze náboženství. Je to něco, co k náboženství patří.

Otázka zněla tedy – já jsem to pak upřesnil – že jsme se na začátku, ještě než jsme vůbec začali, bavili a říkal jsem, že podle mého není možná křesťanská filosofie. Já o ní nerad mluvím, ale říkal jsem, že neexistuje legitimní filosofická teologie. A on se ptal, jestli teda myslím, že ve filosofii se musí mluvit, jako kdyby Boha nebylo. To je citát z Bonhoeffera: *etsi Deus non daretur*. A já říkám, že nikoliv, že samozřejmě pro filosofii Bůh není nic než náboženský pojem, který s filosofii nemá co dělat, a pokud o něm filosofie mluví pouze v rámci své disciplíny filosofie náboženství.

Ale to neznamená, že to, co teologie tradičně označovala jako Boha, nebo co s tím souvisí ještě, různý náboženský obalení a tak dál, že o tom nemůže mluvit *filosofie*, ale nebude tomu ani říkat Bůh, ani to nebude teda nějak podloudně nazývat jinak, jenom aby tam ten Bůh nějak proniknul. To už jsem ale říkal.

Jiný hlas: *Ich habe jetzt wieder weiter tschechisch gesprochen. Die Philosophie-Politik bei Karl Barth, ich interessiere mich für die philosophische Politik oder politische Philosophie bei Karl Barth. Sie haben gesagt, ja, dass bei Barth zur Zeit Adolf Hitlers Koexistenz zur Freiheit oder verschiedene diese Themen, und jetzt in unserer Fakultät, Boykott der Studentinnen gegen den Staat Israel und Ihre Antworten auf diesen Boykott. Und mich interessiert, ob Karl Barth unter der Spannung oder unter dem Druck der Theologie oder der Philosophie meiner Meinung nach in diesen verschiedenen Kämpfen gegen die Ungerechtigkeit, gegen die Gewalt Hitlers drückte sie aus.*

Hejdánek: Jasně, to mi je docela jasný. Chce to přeložit. Co tím míní. Barth udělal celou řadu politických činů, ale nejenom to, nýbrž u něho jsou velice precizní reflexe, úvahy, analýzy politických situací a s vyústěním, co se má, co se musí dělat, co se nesmí dělat a tak dál.

Jiný hlas: Ale já jsem se chtěl právě ptát o něm, Barthovec, a teď mu pobíhají studentky po univerzitě a píšej, že budou bojkotovat stát Izrael a on říká: „Nemůžeme bojkotovat stát Izrael, poněvadž není dořešena otázka koncentračních táborů.“

Hejdánek: Počkej, ale to sem zavádíš něco z úplně jiného.

Jiný hlas: No dobře, ale já sem zavádím právě ten náš seminář, do jaké míry Barth také nahlédl politickou filosofii v té své jakoby teologii.

Hejdánek: On nedělal *filosofii*. Politickou teologii, že jo.

Jiný hlas: A pročpak, když řeší otázku svobody, otázku koexistence, tak to musí jenom z teologie? To já myslím, že je v základě...

Hejdánek: No nemusí, ale on byl přesvědčen, že to je teologické téma.

Jiný hlas: *Ich verstehe es auch nicht. Er will wissen, inwieweit bei Barth eine politische Philosophie existiert, aber natürlich ist es keine Philosophie bei Barth, ist eine politische Theologie. Also man kann vielleicht über seine politische Theologie sprechen, aber nicht über politische Philosophie. Ich verstehe nicht, warum wir über politische Philosophie sprechen wollen, wenn wir überhaupt über Philosophie bei*

*Barth bleiben. Also warum das.*

Hejdánek: Ty tomu nerozumíš, že Barth v tomhle byl typický *filosof*, se obracel na Hitlera v těchto politických bojích.

Jiný hlas: No, to si vymýšlíte. Kdy? V čem?

Hejdánek: On to dělal jenom teologicky! Vždyť on přece... to byla ta *Bekennende Kirche*, že. Co dělal filosofickýho? To zdůvodňoval, odkud kam ten stát má právo, nemá právo, co je potřeba, kde je potřeba rezistence. To byla filosofie...

Jiný hlas: Co tam je? Autorita, autoritářství člověka, *Führera*. To přece není teologie, protože jméno...

Hejdánek: To je z bible! On nedělá nic jiného.

Jiný hlas: *Er hat meinen anderen Vortrag gehört und möchte einbeziehen jetzt andere Themen hier. Ich weiß nicht, ob es einleuchtet, aber ich kann nur zum Verständnis geschwind den Gedanken sagen. Es gibt eine grundsätzliche Analyse des Nationalsozialismus 1934, 35 in der Kirchlichen Dogmatik.*

Hejdánek: V té *Kirchliche Dogmatik* existuje důkladná analýza z roku 34, 35.

Jiný hlas: *Ja, es steht in dem Bande 38 erst erschienen, ja, aber vorher.*

Hejdánek: Ono to vyšlo až v osmatřicátém, ale on to psal postupně, on to přednášel předtím. Čili tak je to nějak v tom roce 34, 35. Důkladná analýza a odmítnutí nacismu.

Jiný hlas: *Die vorherrschende Analyse der Theologen in Deutschland war die: Hitler ist zu begrüßen als ein Ereignis von Autorität, das den schrankenlosen Liberalismus eingrenzt.*

Hejdánek: Ta převažující analýza teologů v Německu byla ta, že Hitlera je třeba uvítat jako událost autority, která v bezbřehém liberalismu vymezuje hranice.

Jiný hlas: *Und Barth setzt demgegenüber die These: Hitler ist gerade der Gipfel einer falschen Freiheitsentwicklung.*

Hejdánek: A Barth proti tomu říká, že Hitler je právě vyústění falešného pojetí nebo vývoje svobody.

Jiný hlas: *Und diese falsche Entwicklung kann nur überwunden werden, indem die Kirche erst recht zur Freistätte des Freiheitsgedankens wird.*

Hejdánek: A tohle lze překonat jenom tak, že se církev stane takovou otevřenou scénou, na které se prosadí ta pravá svoboda.

Jiný hlas: *Und in diesem Zusammenhang ist die Überlegung: Freiheit ist Freiheit zur Koexistenz und Proexistenz.*

Hejdánek: A tam se pak rozvíjí ta tematika, že skutečná pravá existence ve svobodě je ta *proexistence* a *koexistence*. To by pro tebe byla *filosofie*? Reflexe politická filosofická?

Jiný hlas: *Ja, es genügt mir. Richtig. Und er widmet sich Barth. Also vielleicht werden wir lieber ein Ende machen, damit Sie keine Schwierigkeiten haben. Ich habe noch eine Bitte, wie viel Zeit haben Sie? Haben Sie Zeit genug noch uns in die... einschreiben, unsere Namen. Ich danke Ihnen herzlich für Ihre Anwesenheit, für Ihre Bereitschaft mit uns hier zu diskutieren und hoffe, dass Sie wieder einmal kommen werden. Und Sie müssen uns entschuldigen, es ist ein bisschen meine Schuld, aber doch.*

Hejdánek: es ist, wir müssen uns das nächste Mal uns früher einigen über das Thema, aber es war für uns sehr, ja, nicht nur *interessant*, ja, nicht nur *interessant*, sehr nützlich, Sie auch zuzuhören, obwohl Sie nicht vorab hier Ihren Vortrag gearbeitet haben. Ich danke vielmal für die freundliche Aufnahme und meine herzliche Wünsche, grüßen Sie besonders Ihren Vorsitzenden und eben, ich bin etwas überrascht hier hineingekommen und habe frei einige Gedanken... Ihre Reaktionen werden mir ein Ansporn sein, das nächste Mal einen richtigen Vortrag mitzubringen.

Jiný hlas: Tak, páni tlumočníci. Rozuměli jste všichni, nebo nerozuměli? Pasivně taky cenný.

--- (Kaz b\_cleaned.flac) ---

Jiný hlas: *...ganz besonders in Respekt vor dem Leiter Ihres Kreises, das möchte ich am Anfang sagen.*

Jo, a jsem... zejména proto, že je to tady před vaším seminářem a...

*Zweitens habe ich etwas Angst, weil ich zum ersten Mal in einem Kreis mit Philosophen als Theologe rede.*

Jo, mám taky trochu strach, protože je to poprvé, co mám mluvit jako teolog před filosofy, před

filosofickým kroužkem.

*Und dazu möchte ich sagen, die Angst ist für mich doppelt groß, weil ich überraschend hier in diesen Kreis überhaupt hineingeraten bin und kein fertiges Referat für Sie habe.*

A ten strach je dvojnásobný tím, že jsem tak překvapivě sem zapadl a nemám vlastně ani nic připraveno jako referát.

*Ich habe, und das wäre mein dritter Punkt, und das geht auf das Thema zu, Herr Hejdanek hat gemeint, es wäre gut, wenn ich etwas rede über die Beziehung eines Theologen, eines der großen Theologen unseres Jahrhunderts zur Philosophie. Ich habe mich besonders mit diesem Theologen befasst, Karl Barth, reformierter Theologe aus der Schweiz, der in Deutschland war und dann von dort von den Nazis wieder vertrieben war und nach Deutschland, in die Schweiz ging.*

A za třetí, a to už směřuje k tématu, jak jsme se domlouvali předtím, tak chtěl bych říct něco o významném teologovi, protestantském, Karlu Barthovi, který působil v Německu a musel pak odejít do Švýcarska a tam pracoval jako profesor.

Hejdánek: Promiňte, a tím se totiž tím Barthem náš host zabývá, když ne tou otázkou, kterou [nesrozumitelné] byl asistentem.

*Jiný hlas: Ich habe eigentlich über das Werk Karl Barths, es ist riesengroß, über das Verhältnis Karl Barth und Philosophie habe ich eigentlich wenig gemacht bisher.*

Je to obrovské téma, Barth a filosofie, a já jsem v té věci toho mnoho nedělal.

*Aber ich will einige Gedanken bringen, damit ich die Kritik höre von Herrn Hejdanek, die er mir schon vorhin angedeutet hat.*

Chci jenom v některých bodech se toho dotknout, spíš abych vyvolal některé námitky Hejdánkovy, který mi už předtím něco z toho řekl.

*Damit ich heute Abend Fragen mitnehmen kann für meine weitere Arbeit.*

Abych se dál pak už mohl jenom tázat po celý večer pro mou další práci.

*Ich möchte einige Punkte aufzählen, die mir hier wichtig scheinen. Eine Vorbemerkung wäre die, dass Karl Barth, ich komme am Schluss wohl wieder darauf zurück, die Vorstellung hatte, eine bestimmte Vorstellung hatte über das Verhältnis von Christentum und Philosophie.*

Zůstanu jen u několika bodů, které mi připadají důležité. Na začátku bych chtěl předeslat, že Karl Barth, a na konci se k tomu asi vrátím, měl určitou představu o vztahu mezi křesťanstvím a filosofií.

*Er benutzt dazu einen alten theologischen Ausdruck öfters von den sogenannten Spolia Aegyptorum.*

Používal k tomu často starý teologický výraz z takzvaných Spolia Aegyptorum.

*Damit ist gemeint, dass das Volk Israel beim Auszug aus Ägypten Gold und Silber hat mitlaufen lassen.*

Tím se míní, že když izraelský lid vycházel z Egypta, tak s sebou vzal také zlato a stříbro, poklady.

*Und aus diesem Gold und Silber, anders hatten sie nicht, machten sie Kronleuchter, aber eventuell auch ein goldenes Kalb.*

A z tohohle zlata a stříbra, nic jiného neměli, udělali svícny, ale případně i zlaté tele.

*So soll die Theologie von dieser und jener Philosophie möglichst viel mitlaufen lassen, mitnehmen.*

No, a tak ta teologie vlastně jakoby brala také s sebou co nejvíce z té filosofie.

*Und das kann eine Versuchung und Gefahr werden für die Theologie, aber auch eine Möglichkeit, Kronleuchter für das Heiligtum zu errichten.*

A to, že to teologie má s sebou, tak je to zároveň ohromná možnost a zároveň nebezpečí. Možnost, že se vztyčí svícny pro svatyni.

Hejdánek: Je to pokušení.

*Jiný hlas: Co to je Kronleuchter? To je něco, nějaký světlo na čem? Na koruně nebo...*

*Ich weiß, entschuldigen Sie, nicht, was das ist. Kronleuchter sind die Leuchter in der Stiftshütte, die Leuchter im Heiligtum.*

Hejdánek: Á, jo, jo. To svícen ve svatyni. Svícny ve svatyni, jasně.

*Jiný hlas: Tak tam do toho to dali. Takže na jednu stranu z té filosofie může dělat ty svícny, ale na druhé*

straně z toho může dělat to zlaté tele taky.

*Und ich sage es nur als eine Vorbemerkung, um anzudeuten, dass Karl Barth selber sich bei verschiedensten Philosophen dann in dieser Weise bedient hat, aber ich glaube, am meisten doch bei Kant. Wie gut verstanden, werden Sie vielleicht nachher dann sagen, aber es war für ihn glaube ich doch der vorbildliche Philosoph.*

A tak se z toho může rozumět, že Barth také velmi často využil leccos z různých filosofů, převážně však od Kanta, protože pro něho Kant byl takový vzorný filosof.

Hejdánek: Předobraz filosofa.

*Jiný hlas: Wobei er Kant ganz verstanden hat oder stark verstanden hat vom Neukantianismus her, wie er ihm in Marburg begegnet ist bei Natorp und vor allem bei Cohen.*

Kantovi však rozuměl v tom novokantovském smyslu, zejména jak se s ním v Marburgu setkal u Natorpa a především u Cohena.

*Und ich deute nur auch das noch an, dass er gerade von Cohen her glaube ich gelernt hat eine bestimmte Verbindung auch von Denken und politischem Handeln. Vielleicht kommen wir nachher auch noch auf diese Frage.*

A naznačuji ještě i to, že právě od Cohena se hodně přiučil určitému spojení myšlení a politického jednání. Možná se k této otázce dostaneme později.

*Ich denke, dass ich nun im Folgenden in den Punkten weniger aufzähle, was Karl Barth im Einzelnen filosofisch oder wie sein Verhältnis sich zur Philosophie vollzog, sondern wie er selber die Begründung der Theologie meinte vollziehen zu sollen.*

A teď chce přijít k tomu, v následujících bodech, nikoliv co Barth dělal filosoficky, ale jak se podle jeho názoru měla provádět zdůvodnění teologie. Jak může filosofie sloužit za základ pro teologické hovoření. *Erster Punkt. Das zentrale Problem, darf man wohl sagen, das Karl Barth von seinen ersten Anfängen bis zuletzt begleitet hat, war die, das Feuerbachsche Problem der Unterstellung, dass die theologischen Aussagen Projektionen seien.*

První bod. Centrálním problémem, dá se říct, který Bartha doprovázel od jeho počátků až do konce, byl ten Feuerbachovský problém předpokladu, že teologické výpovědi jsou projekce.

Hejdánek: také jedním ze základních bodů, je tedy tím prvním základním bodem je to, co Barth vyložil na Feuerbachovi a také se od Feuerbacha dozvěděl nebo se u Feuerbacha s tím setkal, totiž s tou koncepcí záměny něčeho za něco jiného. To jest, jak to Feuerbach vyložil, že člověka za Boha. Projekce ve smyslu projekce, to jest promítnutí některých takových těch rodových vlastností, rodových kvalit člověka do [nesrozumitelné].

*Jiný hlas: Es gibt einige direkte Arbeiten, zwei Aufsätze, wo er sich mit Feuerbach beschäftigt, aber auch durch sein großes Werk, die sogenannte Kirchliche Dogmatik, wird der Name Feuerbachs immer wieder genannt und steht für dieses Problem.*

Hejdánek: Zabýval se touto otázkou, a zejména Feuerbachem ve dvou studiích, a ovšem v celé řadě míst z *Kirchliche Dogmatik*, z *Církevní dogmatiky*, to je to velké jeho dogmatické dílo.

*Jiný hlas: Die Frage, die von daher ihn immer begleitet: Inwiefern können wir sagen, dass, wenn wir das Wort Gott brauchen, damit wirklich Gott gemeint ist und nicht im Grunde nur eine Wunschvorstellung, die der Mensch sich gebildet hat?*

Hejdánek: Ta otázka spočívá v tom, když řekneme Bůh, zda tím opravdu myslíme Boha, nebo zda tím myslíme nějakou představu, která je založena na přání, že to je nějaká myšlenka, idea založená na přání.

*Jiný hlas: Er hat die Feuerbachsche Beweis in sich als so schlüssig angesehen, že er explizit sagen konnte: Also ein Gott, der diese Projektion menschlicher Wünsche ist, ist ein Nicht-Gott, gegenüber ihm müssen wir zum Atheisten werden.*

Hejdánek: Barth v této distanci nebo v opozici proti té koncepci projekční dokonce prohlásil, že pokud Bůh je takouto projekční představou, tak že jej musíme odmítnout a stát se ateisty.

*Jiný hlas: Nun kommen wir zum zweiten Punkt. Die kritische Anfrage Feuerbachs, glaubte er, dass sie*



*auch positiv beantwortbar ist, also nicht in dem Sinn, wie ich es gerade vorhin angedeutet habe, dass die Konsequenz Atheismus ist, sondern es gibt eine christliche Antwort, die durch die Feuerbachsche Infragestellung nicht in Frage gestellt wird.*

Hejdánek: Druhý bod spočívá v tom, že existuje jistý přístup, jisté pochopení, křesťanské pochopení Boha, které tím feuerbachovským konceptem není postiženo.

Jiný hlas: *Und ich denke grundsätzlich bei der Antwort auf dieses Problem war ihm Kant behilflich, so verstehe ich es.*

Hejdánek: A já tomu rozumím tak, že se tady právě opřel o Kanta, že právě kantovská koncepce mu byla v té věci velkou pomocí.

Jiný hlas: *Und man könnte von daher sagen, dass Barths Antwort auf die Feuerbachsche Frage sich zusammenfassen lässt in dem einen Satz: Die Rede von Gott ist darum keine Setzung, weil sie in dem kantischen Sinn Voraussetzung ist.*

Hejdánek: Ta odpověď kantovská, takříkajíc na tu výtku či otázku feuerbachovskou, spočívá v tom, že když mluvíme Boha, tak to není žádné kladení. *Setzung* nevím, jak bych to lépe přeložil. Nýbrž je to předpoklad. Nikoli naše kladení, nýbrž předpoklad, abychom vůbec něco kladli nebo na něco se ptali my.

Jiný hlas: *Das Denken dieser Voraussetzung beweist sich darin, dass sie diese Voraussetzung selber nicht beweisen kann.*

Hejdánek: To myšlení tohoto předpokladu nutně je takového druhu, že ten předpoklad nemůže být doložen, zdůvodněn, prokázán.

Jiný hlas: *Sie kann im Denken immer nur davon ausgehen, es vollziehen, dass diese Voraussetzung gesetzt ist.*

Hejdánek: Myšlení nemůže jinak, než že vždycky už je v té situaci, že ten předpoklad tu platí a že teprve potom se může dál ptát, že tedy vždycky už ten předpoklad je tady předem.

Jiný hlas: *Theologisches Denken als das Denken von Gott versteht Barth darum immer wieder auf dem Grunde der Formel Denken ist Nachdenken.*

Hejdánek: A tak teologické myšlení, to jest myšlení o Bohu, chápe Barth vždycky jako takové myšlení, které už má nějaký předpoklad, a tedy že je *nachdenken*, to je pomýšlení, tedy přemýšlení o něčem, co už je tu předem. Teologie je po této stránce, to jest po stránce tohoto předpokladu, bezmocná, nemůže se bránit, je bezbranná.

Jiný hlas: *Sie kann nicht beweisen, sondern nur immer wieder davon ausgehen, davon herkommen, dass ihre entscheidende Voraussetzung sich selbst beweist.*

Hejdánek: Teologie nemůže dělat nic jiného než vždycky znovu z tohoto předpokladu vycházet a už být naorientovaná v tom smyslu.

Jiný hlas: *Ein dritter Gedankenüberlegung ist die, dass Barth immer mehr in die Frage gestellt war, ob, wenn er Gott denkt als eine solche Voraussetzung, damit nicht einfach eine autoritäre Bestimmung über den Menschen vollzogen wird.*

Hejdánek: Třetí bod je ten, že Barth velice dbal na to, aby, když se o takovém předpokladu hovoří, tak aby to nevýústilo v to, že se autoritativně bude vypovídat něco o Bohu.

Jiný hlas: *Darum hat er in verstärktem Maße versucht, diese Voraussetzung zu verstehen als ein Ereignis, in dem sich diese Voraussetzung ihrerseits in Beziehung setzt mit dem Menschen.*

Hejdánek: A tak se pokoušel teologicky o jednu důležitou věc, totiž zdůrazňoval, že jde o událost, v níž se tento předpoklad dává do vztahu k člověku.

Jiný hlas: *Gott ist gar nicht anders zu denken als in Beziehung zu Menschen.*

Hejdánek: A toto dávání se do pohybu znamená, že Boha nelze chápat jinak než jako vztah k člověku.

Jiný hlas: *Aber um noch einmal zu erinnern, der Gedanke, dass Gott nicht als Projektion gedacht werden darf, führt nun zu einer weiteren Überlegung, nämlich dass Gott und Mensch in Beziehung gedacht werden muss, muss so vorgestellt werden, dass Gott sich seinerseits in Beziehung setzt zum Menschen.*

Hejdánek: A on to taky trochu tímto směrem přeložil. Neřekl, že Boha musíme chápat ve vztahu k

člověku... Já už jsem tam řekl, že to musíme chápat jako vztah k člověku. Teď ještě s větším důrazem, v němčině to totiž bylo dvojnásobnější, že tedy ten vztah k člověku nesmíme chápat v tom feuerbachovském smyslu, jako kdyby se člověk k něčemu vztahoval, nýbrž že to je vztah, kde člověk je tím, vůči němuž se ten předpoklad vztahuje.

Jiný hlas: *Ich werde nachher noch gerne etwas hören zu der problematischen Sprache Barths, wenn er immer wieder von der Gegenständlichkeit in diesem Zusammenhang redet, von der Gegenständlichkeit Gottes. So soll damit zunächst nach meiner Auffassung nicht bestritten werden, dass Gott anders als in Relation zu uns gedacht werden kann, sondern es soll damit angedeutet werden, dass immer wieder nur von der uns von der göttlichen Seite her die Beziehung zu uns hergestellt werden kann.*

Hejdánek: Ano, my jsme tady měli maličko diskuzi o *předmětnosti* a *předmětnosti*, tak tady k tomu poznámka, že jestliže Barth se stále vrací k té *předmětnosti* a zdůrazňuje *předmětnost*, tak že je tomu třeba rozumět tak, že zdůrazňuje, jako že nejde o nějaký subjektivní dojem nebo tak, nýbrž že tady je jakási skutečnost, která je ve vztahu k člověku.

Jiný hlas: *Einer der mühsamsten und doch meine ich wichtigsten Gedanken Barths ist nun der, dass er immer wieder in allen Überlegungen ausholt zu sehr metaphysisch klingenden Überlegungen, wie Gott in sich selbst ist, wie Gott in sich selbst beschaffen...*

Hejdánek: A tady je třeba přiznat, že k nejobtížnějším a nejzávažnějším také momentům té Barthovy koncepce je, jak se stále snaží vyložit, jaký Bůh je.

Jiný hlas: V sobě samém, že jo.

Hejdánek: V sobě samém.

Jiný hlas: *Es lässt sich aber glaube ich zeigen, dass bei all diesen Aussagen es im Grunde immer wieder um die gleiche Überlegung geht, zu sagen, dass Gott nicht nur faktisch, sondern grundsätzlich und in jeder Zeit nicht anders zu denken ist, als der, der sich in Beziehung setzt zum Menschen.*

Hejdánek: A tady je třeba ovšem zdůraznit, že stále, i když takhle toto zdůrazňuje, tak že stále trvá ta nutnost pro něho rozumět Bohu jako tomu, který sám od sebe se dává do pohybu směrem k člověku.

Jiný hlas: *Eine vierte Überlegung...*

Hejdánek: Čtvrtá poznámka.

Jiný hlas: *Von diesem dritten Gedanken her ergibt es sich, dass der Mensch nie in direkter Weise Gott fassen und erfassen kann.*

Hejdánek: Z té třetí úvahy vyplývá, že Bůh se z lidské strany nikdy nemůže stávat něčím, co člověk sám je schopen uchopit. Pojmově třeba, jakkoli uchopit.

Jiný hlas: *Gott ist nicht anders als in dem Ereignis der In-Beziehung-Setzung zum Menschen.*

Hejdánek: Bůh prostě není jinak než v tom pohybu, v němž se dává člověku.

Jiný hlas: *Das kann darum der Mensch nicht unmittelbar und direkt haben und erfassen.*

Hejdánek: To však člověk nikdy nemůže přímo, bezprostředně mít nebo uchopit.

Jiný hlas: *Der Mensch kann es indirekt erfassen, indem er diesem Ereignis entspricht, analog sich verhält.*

Hejdánek: Člověk to může uchopit jedině, když se to pokouší říct nepřímou, třeba v analogii.

Jiný hlas: *Also er kann es nur wahrnehmen, dieses Ereignis, indem er entsprechend sich selber in Beziehung setzt.*

Hejdánek: A to znamená, že on to může nějak myšlenkově zvládnout, uchopit jedině v odpovídajícím pohybu, totiž když se vydá do pohybu směrem k tomu, kdo se dal do pohybu vůči němu.

Jiný hlas: *Das ist ein Grundsatz auch für die Anthropologie Barths: der Mensch ist nicht anders, als indem er handelt.*

Hejdánek: To je také důležité pro Barthovu antropologii, že člověk není jinak než tak, jak jedná.

Jiný hlas: *Dieses Handeln ist ein diesem göttlichen Handeln angemessenes Handeln, wenn es ein Handeln ist, das sich seinerseits in Beziehung setzt zu Gott, zu der umgebenden Welt.*

Hejdánek: Takže člověk není něco, co jedná tak či onak, a pokaždé je ten člověk stejný, nýbrž on vlastně s tím svým jednáním je v jednotě, a tak... teď jsem to přeložil velmi nepřesně.

Jiný hlas: Spíš v tom jednání, že se vztahuje jak k Bohu, i k okolnímu světu.

Hejdánek: Nebo že tedy nejde jen o to, jak člověk jedná, že zároveň s tím jednáním se to rozumí, že se vztahuje tedy i k Bohu, i k okolnímu světu.

Jiný hlas: *Ich füge hier auch noch an, indem nun dieses Ereignis göttlichen In-Beziehung-Setzens zum Menschen nicht unmittelbar erfasst werden kann, hat nun der Blick auf das Ereignis Gottes die Bedeutung auch eines permanenten kritischen Zentrums gegenüber dem Menschen.*

Hejdánek: To, že nemůže člověk se nějak chopit, nemůže uchopit ten předpoklad, se vrátím k tomu termínu, to vyvstává zvlášť ostře v tom, že ten předpoklad, to jest ten Bůh, který se dává do pohybu k člověku, že se stává nebo že je takovým kritickým centrem.

Jiný hlas: *In diesem Sinne gebraucht er vor allem den Begriff Gegenstand, also etwas, was gegensteht, ein Widerspruchszentrum.*

Hejdánek: V tomto smyslu tedy užívá toho slova *Gegenstand*, což je to, co stojí proti, aby zdůraznil, že je to vždycky to, co nám stojí naproti jako to centrum odporu, protikladu a kritiky.

Jiný hlas: *Weil der Mensch immer wieder nicht in Beziehung lebt, sondern sich löst und isoliert und in dieser Isolation nun, statt sich in Beziehung zu setzen, aggressiv gegen anderes Lebewesen verhält. Darum braucht es dieses permanente Zentrum, diesen Gegenstand, der immer wieder den Menschen in Entsprechung zu sich ruft.*

Hejdánek: Člověk právě proto potřebuje to centrum toho odporu, centrum té kritiky, která se obrátí proti němu, protože on se nechová vždy, jak by měl, a neodpovídá na ten pohyb svým protipohybem, nýbrž chová se třeba agresivně k jiným bytostem a – co to ještě před tím agresivně bylo – no prostě nepatřičně a až agresivně. A proto tedy musí ustavičně být vystavován tomu *Gegenstandu*, tomu předmětu, který je tím centrem kritiky a odporu.

Jiný hlas: *Ich habe jetzt in einer gewissen Abstraktion ganz kurz beschrieben die Theologiebegründung bei Karl Barth. Ich möchte jetzt noch in einem fünften Punkt etwas anmerken.*

Hejdánek: Až dosud jsem v těch čtyřech bodech ukázal několik základních rysů této Barthovy teologie a teď v pátém bodě bych chtěl k tomu ještě něco poznamenat.

Jiný hlas: *Ich hatte am Anfang gesprochen von der Beziehung von christlicher Theologie und Philosophie bei Karl Barth.*

Hejdánek: Už jsem na začátku něco zmínil o vztahu mezi teologií a křesťanskou filosofií.

Jiný hlas: *Im Bild der Annexion, nicht wahr, also der dem Mitlaufen, dem Mitnehmen.*

Hejdánek: Jo, v tom obraze toho spolukráčení, spolužití těch obou disciplín.

Jiný hlas: *Zunächst möchte ich grundsätzlich sagen, dass Karl Barth damit gerechnet hat, dass es auch Philosophie gibt, die genauso denken könnte und genauso denkt, vielleicht wie es jetzt beschrieben... vielleicht so denkt, wie es gerade von mir beschrieben ist als Aufgabe der Theologie.*

Hejdánek: Barth v zásadě připouští možnost, že existuje filosofie, která se chová přesně tímto způsobem, jaký vyžaduje Barth na teologii.

Jiný hlas: *1928 nennt er das dann eine christliche Philosophie und 1950 in einem gleichen Text, der weitgehend übereinstimmt, fällt das Wort christlich weg.*

Hejdánek: V roce 28 v tomto smyslu mluví o křesťanské filosofii, v roce 1950, když znovu ten text vychází, tak to slovo křesťanská je škrtnuto, vypadlo.

Jiný hlas: *Er rechnet damit, dass es eine christliche Theologie gibt, die schon im ersten Punkt verfällt, weil sie als eine Projektion zu entlarven ist.*

Hejdánek: Barth dospívá k přesvědčení, že je potřeba to přísněji zkoumat, že teda v té podobě té křesťanské filosofie je něco, co my musíme odhalit, teda jako z larvy vytáhnout.

Jiný hlas: *Es gibt umgekehrt nicht christliche Philosophie, die es besser verstanden hat als die Theologie, was es heißt, dass die letzte Voraussetzung unseres Denkens eben keine Setzung ist, sondern besteht in dem Ereignis, das sich seinerseits zu uns in Beziehung setzt.*

Hejdánek: Barth dospívá k přesvědčení, že právě ta ateistická nebo nekřesťanská filosofie dospívá k

lepšímu porozumění toho, co má správná teologie na mysli, když říká, že nemůže z Boha dělat nic, co je kladeno, nýbrž že to je předpoklad.

Jiný hlas: *Weil die christliche Theologie damit rechnen soll, darum soll sie offen sein für den Dialog und sie soll lernbereit sein.*

Hejdánek: A právě proto takzvaná křesťanská filosofie musí být otevřená vůči té ateistické a být připravena se od ní učit.

Jiný hlas: *Aber es ist auch damit zu rechnen, dass es eine Philosophie gibt, die diesen grundsätzlichen Ausgangspunkt bestreitet, die unähnlich, wie es viele christliche Theologen faktisch getan haben, mit solchen Projektionen arbeitet, das wäre die Philosophie, von der sich die Theologie abzuwenden hätte.*

Hejdánek: Ale ovšem také může existovat filosofie, která sice výslovně teda postuluje nebo klade teda nějakého takového Boha v nějakém obraze filosofickém, a pak teologie se od takové křesťanské filosofie musí naprosto odvrátit.

Jiný hlas: *So ich habe etwas extemporiert im Moment, ich weiß nicht, ob es Ihnen irgendetwas verständlich sein konnte, vielleicht können wir über diese oder jene These diskutieren.*

Hejdánek: Tady jsem vám předvedl jakési extempore, nevím, nakolik vám to něco řeklo, ale můžeme začít o tom hovořit.

Jiný hlas: Tak prosím, kdo začne? Nebo začnu já, už jsem se dostal do té krize.

Já jsem se chtěl zeptat na začátku, už jenom ten příměr, tak ono to vypadá, jako kdyby existovala teologie, která si bere na cestu počáteční filosofii, která si vypomáhá teda tou filosofií... ale přece ta křesťanská... ale přece ta teologie se přece nějak skládá z té filosofie, to znamená, jako co si může vzít z té filosofie na cestu, když sama ještě není ani vybudovaná? Když on hovořil teda o tom... o tom příměru mezi tím křesťanstvím a teologií... On často i používá ten, prosím... Tak mluvil o tom [nesrozumitelné], jako jo, jako tak...

Hejdánek: No ano, přesně, přesně se to chovalo... [nesrozumitelné] v té nejstarší filosofii.

Jiný hlas: *Die erste Frage... wenn Sie ganz am Anfang über das Bild, das alte Bild gesprochen haben, also wie ist es eigentlich zu verstehen? Die Theologie entfaltete sich ganz am Anfang im Gegensatz zur Philosophie. Wie ist es möglich, dass Philosophie hier als das Silber und Gold... welches die Philosophie mithat, verstanden wird?*

*Er nochmals sagte, dass er denkt, dass es ist Streit zwischen Theologie und Philosophie.*

*Ich meine, ich möchte mal rückfragen, die Theologie am Anfang, wie ist es gemeint vor 1800 Jahren oder so? Ja, mindestens, mehr noch. Ich weiß es nicht, gab es eine Theologie, die nicht in Auseinandersetzung oder im Gespräch mit Philosophie war? Já nevím, byla nějaká teologie, která by nebyla v rozhovoru nebo v polemice s filosofií?*

*Ich meine, es gibt ja auch die These, dass die Theologie überhaupt eine Geburt ist auf dem Boden des griechischen Geistes, und solches eine Entfremdung ist von dem Boden der biblischen Quellen. Das war die These von Overbeck.* Existuje také koncepce, že teologie vůbec je něco, co mohlo vzniknout jenom na půdě řeckého myšlení a že teologie je důsledek jakéhosi odcizení biblických prvků tomu původnímu základu. To byla teze Overbeckova třeba.

Moje otázka je ale ještě jiného druhu. Je to jenom doplňující otázka. Jestli předpokládáte, že je zásadní protiva mezi obojím, anebo připouštíte, že je nějaká rovina, na které k tomu sporu dochází?

*Ich habe doch am Schluss angedeutet, und ich glaube, dass ich da Karl Barth richtig wiedergegeben habe, dass es auf der einen Seite mit bestimmter Philosophie oder mit Philosophie in bestimmter Hinsicht eine Gesprächsmöglichkeit, einen Dialog gibt, und in anderer Hinsicht für die Theologie nur ein Unverständnis, eine Abwendung, einen Nicht-Dialog in dem Falle.*

Já jsem na konci poukázal k tomu a mám dojem, že jsem dobře vystihl to Barthovo stanovisko, že v jednom ohledu teologie může a musí být připravena k rozhovoru s filosofií a že v jiném ohledu neexistuje nic jiného než naprosté odmítnutí.

No já jsem to samozřejmě myslel v tom, že aspoň ta teologie se ustavuje v tom konfliktu, který vy snad

nesdílíte. Já to vnímám tak, že ta teologie vzniká na té půdě toho řeckého myšlení a není tedy možná. A s tím, jak to říkají i jiní filosofové, že tedy dříve zpytovali, a teologové nezpytovali, ale prorokovali tedy.

Hejdánek: Ted' zase nerozumím. Takže vaše stanovisko je – z jaké pozice vy vycházíte pro tu svou otázku? Vy jste přesvědčen, že teologie má svůj vlastní vznik bez ohledu na filosofii?

Jiný hlas: Ne, naopak. Že se ustavuje v konfliktu s filosofií.

Hejdánek: Právě že je neodvislá od té filosofie?

Jiný hlas: Ano, a v tom konfliktu. To znamená, není to jako teologie, která jde cestou... Já jsem to pochopil z toho příměru, že se teologie vydala na tu cestu a že používá tu filosofii. Zatímco jsem tento příměr nepochopil, jak ho můžeme používat, když ta teologie vzniká právě v tom konfliktu křesťanství a té filosofie. Ta křesťanská teologie, že vzniká v konfliktu jakožto křesťanství. Mluví se o poměru mezi křesťanstvím a filosofií a najednou se tam hovoří o teologii, aspoň jsem to tak pochopil, která si používá na své cestě filosofii. Přijde mi, jak se o tom může hovořit, když já chápu, že ta teologie vzniká v tom konfliktu křesťanství a filosofie na půdě samozřejmě tohoto typu.

Hejdánek: Jenomže to si všimněte, že když se dostanete s něčím do konfliktu, tak to má své předpoklady. Vy s tím musíte být nějak blízko. Jak se můžete dostat na mimoběžce do konfliktu s tím, co je na jiné mimoběžce? Já tomu nerozumím dost dobře. Bud', anebo. Jestliže to vzniká z konfliktu, tak to znamená, že je to svázáno tak, že bez konfliktu by to nebylo?

Jiný hlas: Že se to ustavuje. Je to úplně něco jiného než třeba to křesťanství, aspoň já to tak chápu.

Hejdánek: Něco jiného v jakém smyslu? Když to vzniká... no dobře, ta teologie...

Jiný hlas: Že se hovoří, že křesťanství je něco jiného než filosofie a teologie vzniká v podstatě ze střetu filosofie a křesťanství. Ustavuje se na základě těchto dvou vzájemných...

Hejdánek: To pak není ani křesťanství, že?

Jiný hlas: No, tak to jsem mínil, že... *Er unterscheidet, vielleicht ist es schon übersetzt worden, er unterscheidet das Christentum und die Theologie. Also die Theologie sollte von dem christlichen Glauben vorgehen und gleich am Anfang ist sie in den Konflikt mit der Philosophie gestellt. Also wie kann man überhaupt positiv über Philosophie innerhalb der Theologie oder über Zusammenarbeit mit der Theologie sprechen, weil die Philosophie ganz unabhängig im griechischen Raum sich entwickelt hat und etwas Fremdes ist.*

Jiný hlas: Natürlicher weiß er, dass die *Theologie* im Konflikt mit der *Philosophie* gestanden hat, ganz am Anfang. Aber die Gründe der *Theologie* konnten doch nicht *Philosophie* sein oder *philosophisch* sein im positiven Sinne. Weil die *Theologie* sollte doch nur im *Christentum*, das heißt im christlichen Glauben, das heißt außerhalb des *Griechentums* sein.

Ich weiß nicht, ob es gerade das Verständnis ist, aber so habe ich... ich bin ne jist.

Jiný hlas: Es ist die Frage, ob die Vorbemerkung, die ich am Anfang brachte von dem Bild *Karl Barths*, das ja ein etwas aggressives Bild ist gegenüber der *Philosophie*, nicht den Vorgang beschreibt auch von der Entstehung der christlichen *Theologie*. Die *Theologie* ist entstanden durch Aneignung von *Philosophie*, glaube ich historisch. Und da ist die Frage zunächst grundsätzlich auch für das *Christentum* selbst: War *Theologie*, wie sie in der ersten, im zweiten nachchristlichen Jahrhundert entstand, als solches bereits eine Entartung von *Christentum*? Oder war es durch diese kritisch-positive Begegnung mit *Philosophie* nicht ein Gewinn für das *Christentum*? Ich möchte es in die Formel bringen, dass erkannt wurde, dass der Glaube nicht nur glaubwürdig, sondern auch denkwürdig ist.

Hejdánek: Tak ted' se vracíme k těm...